

nim novim odkritjem v zadnjih osmih letih ter raziskavam v Sloveniji. V ta namen smo pripravili poseben sklop predavanj prvi dan kolokvija. Na predavanjih smo predstavili svetiščni kompleks iz poznega latena in zgodnje rimske dobe v Celeji, svetišče kapitolske trojice iz Celeje, raziskave lokalnih boštev na ozemlju Slovenije, analize nagrobnih spomenikov Petovione in še nekaterim. Slišali smo predavanja, ki so jih pripravili Irena Lazar: The world of gods and religious life in Roman Celeia (Celje), Andrej Gaspari, Matjaž Novšak, Robert Krempuš, Jure Krajšek, Rene Masaryk: The discovery of a Late Celtic sanctuary and three Gallo-Roman temples in Celje (Celeia), Julijana Visočnik: Possible connection of phrase *crudeles parentes* from funerary stele for *Aurelius Secundinus* and his family (CIL III 5246) to the Cult of Isis, Marjeta Šašel Kos: Cernunos in Slovenia?, Mojca Vomer Gojkovič: Bog Liber, boginja Venera in pitje vina v Petovion in Maja Jerala: The topography of cults in *Poetovio*.

Predavanja o širših vprašanih rimske religije sta predstavila Peter Scherrer in Franz Glaser. Prvi je govoril o vlogi in strukturi osrednjih mestnih svetišč (Kapitolium, Kaisertempel oder lokale Stadtgottheit? Funktion und Struktur der Hauptheiligtümer der Städte in Noricum und Pannonien), drugi pa o koloriranju antičnih spomenikov in našem vedenju ter prenosu teh spoznanj v prakso (Die Farben der Götter. Wie bunt waren die Götterbilder wirklich?).

Sledila je predstavitev avstrijskega dela Norika, kjer so predavali Heimo Dolenz: Drei italische Tempelbezirke im Zentrum Noricums, Werner Jobst: Die Verehrung der kapitolinischen Trias auf dem Pfaffenberg/Carnuntum, Stefan Groh, Helga Sedlmayer: Der pagane Kultbezirk des *Latobius Maromogius* auf dem Burgstall bei St. Margarethen im Lavanttal (Österreich, Kärnten), Ingrid Weber-Hiden: *Silvanus* in Carnuntum – epigraphische Zeugnisse, Bernhard Schrettle: Offene Fragen zur Chronologie und Rekonstruktion der kaiserzeitlichen Tempel auf dem Frauenberg bei Leibnitz – die Ergebnisse der Grabungen 2008 in Reinhold Wedenig: Sakralgraffiti aus Noricum.

Madžarski del province Panonije so predstavili kolegi iz Szombathelyja in Budimpešte, kjer vsako leto potekajo obsežna izkopavanja zaradi izredne gradbene aktivnosti.

László Borhy je govoril o epigrafskih spomenikih rimske religije iz Brigetia (Epigraphische Denkmäler der römischen Religion in Brigetio), Mitri posvečene oltarje iz Savarije je zbral Péter Kiss (Mithraic Altars from Savaria), o kadilnicah iz Salle pa je predavala Eszter Harsányi (Die Räucherschalen als Zeugnisse privater Religiosität in Salla). Sklop predavanj o Akvinku (*Aquincum*-Budimpešta) so predstavile kolegice iz muzeja Aquincum v naslednjih predavanjih: Krisztina Szirmai: Statues and reliefs from the Aquincum Military Town, Orsolya T. Láng: Sanctuaries in the northeastern zone of

the Aquincum Civil Town – are they there at all, Paula Zsidi: Kultstätten in der Topographie der Zivilstadt von Aquincum, Katalin H. Kérdő: Zur Frage der Heiligtümer des Statthalterpalastes von Aquincum.

Sklop predavanj smo zaključili z izredno zanimivim predavanjem o raziskavah v Varaždinskih Toplicah na Hrvaškem (Dorica Nemeth Ehrlich, Dora Kušan, Latest archaeological excavations of the Forum in Varaždinske Toplice – *Aquae Iasae*), kolegici iz Beograda pa sta spregovorili o odnosu med poganskimi kulturi in krščanstvom na območju Sremske Mitrovice in Niša v pozni antiki (Ivana Popović: Pagan Cults and Christianity in *Sirmium* from the 3rd to the Middle of the 5th Century, Gordana Milošević: Pagans and Christians in *Naissus*).

Sestanek je ustrezno sovpadal z letom medkulturnega dialoga v EU, saj smo v tem času želeli še posebej poudariti tudi našo znanstvenoraziskovalno dejavnost v okviru srednje Evrope in EU kot celote ter naše bogato mednarodno sodelovanje na tem področju. Prav zaradi tega je srečanje – poleg obeh glavnih organizatorjev – finančno podprla tudi Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Za udeležence smo v teku dela organizirali ogled arheoloških spomenikov v Sloveniji, ki so povezani z razpisano temo (Šempeter, Celje, Ptuj), in jim predstavili bogato bero novih arheoloških publikacij iz Slovenije.

Dosedanji kolokviji so prinesli obsežne publikacije, objavljene v svetovnih jezikih, dostopne vsem, ki se ukvarjajo z arheologijo in zgodovino rimske dobe. Pomenijo temeljno literaturo, ki prvič po letu 1975, ko je bila izdana mednarodna serija o rimskih provincah (Noricum, Pannonia, Dalmatia), spet prinaša vsa do sedaj zbrana odkritja in jih strnjeno povzema v temeljnih člankih, skupaj z vso potrebno literaturo. Seveda moramo poudariti, da bomo tudi rezultate IV. kolokvija objavili v posebni publikaciji, ki bo izšla v seriji *Annales Mediterranea* Inštituta za dediščino Sredozemlja UP ZRS in v sodelovanju s Pokrajinskim muzejem Celje. Publikacija bo kot običajno večjezična in tako dostopna domači in tuji strokovni javnosti, ki se ukvarja z raziskovanjem antične arheologije in zgodovine ter še posebej religije v rimski dobi.

Irena Lazar

DNEVI ARHEOLOGIJE V PIRANU
Piran, 18.–19. oktober 2008

Na pobudo Inštituta za dediščino Sredozemlja UP ZRS in Slovenskega arheološkega društva smo oktobra 2006 v Piranu prvič organizirali mednarodno arheološko srečanje Dnevi arheologije. Naš namen je bil zbrati ter predstaviti delo in raziskave kolegov z jadranskega, srednjeevropskega in tudi balkanskega prostora in, ne

nazadnje, promovirati delo, prostore in hitro rastočo knjižnico IDS UP ZRS v novoobnovljeni stavbi v Piranu.

Dva dneva sta namenjena predavanjem na izbrano temo, tretji dan pa je posvečen ekskurziji ali arheološki delavnici, na kateri si ogledujemo novo gradivo, ki ga gostje prinesejo s seboj, izmenjamo izkušnje in mnenja. Leta 2006 smo predavanja namenili antični in srednjeveški arheologiji, tretji dan pa je potekala delavnica na temo zgodnesrednjeveške keramike. Rezultat prvega srečanja so bila številna vabila našim kolegom na strokovna posvetovanja, sodelovanje v skupnih projektih in celo izmenjave študentov. Izkazalo se je, da ta prostor potrebuje tovrstno strokovno druženje in sodelovanje, zato se je oblikovala ideja o nadaljevanju podobnih prireditvev tudi v prihodnje.

Že v letu 2007 se je srečanje po obsegu sodelujočih precej razširilo, potekalo je med 25. in 27. oktobrom 2007. Dnevi so bili tokrat delovno in slavnostno obarvani – zadnji dan predavanj je bil namreč posvečen praznovanju življenjskega jubileja predstojnika našega inštituta. Vzporedno sta v četrtek in petek potekala dva dogodka – mednarodna konferenca na temo Identitete v kameni dobi, ki jo je moderiral Boris Kavur, in sekcija Antične arheologije pod vodstvom Irene Lazar. Na konferenci, ki jo je finančno podprla tudi Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije, so prvi dan na temo Perspektive stare kamene dobe predavali kolegi s Hrvaške, iz Srbije, Avstrije in Slovenije. Predstavili so se Dušan Mihailović: Kulturna i tehnološka variabilnost srednjepaleolitskih industrija s področja centralnog Balkana, Bojana Mihailović: Srednjeevropski elementi u gravetjenu iz Šalitrene pećine, Boris Kavur: Archaeology

of the Stone Age – The need for a consolidation, Darko Komšo: Stone Age of Istria – Recent discoveries and perspectives, Andrej Gaspari: Early Mesolithic long distance connections. Shafted antler axes of Zalog type between South-Eastern Alpine area, Iron Gates and beyond, Walter Leitner: Forschungen zum ältesten Bergbau auf Silex und Bergkristall in den österreichischen Alpen. Popoldanski del je bil namenjen sklopu Perspektive mlajše kamene dobe, ki mu je predsedoval Mitja Guštin. Predavali so Alenka Tomaž: Material culture and identity, Jacqueline Balen: Late Neolithic of Eastern Croatia – Work done so far and the perspective for the future, Andrej Starović: Svet dečjih igrački sa Pavlovca, Marcel Burić: Bapska – A Late Neolithic tell in Eastern Croatia, Georg Tiefengraber: Austrian-Bosnian research on the Neolithic settlement in Gornja Tuzla, Romuald Zlatunić: Sv. Mihovil – New research on a prehistoric site in Istria in Rajna Sosić: Neolithic lithic industries in Croatia – Current state of research.

V petek je kongres nadaljeval delo v okviru delavnice Kamena doba – stanje razprav pod vodstvom Ive Karavanića, Slovensko arheološko društvo pa je zbralo kolege s predavanji na temo antične arheologije. Predstavljena predavanja so zajemala področje rimske arhitekture, rimskih vil, antičnega stekla, konservatorstva in antropoloških raziskav. Kolegi iz Italije, Avstrije, Grčije in s Hrvaške so predstavili naslednja predavanja Monika Verzár-Bass, Paolo Casari: Osservazioni sui monumenti funerari di Aquileia e Trieste e il suo rapporto con la produzione dell'Adriatico orientale, Zdravka Hincak: Life in a late Roman Celeia, Antonella Corallini: Archaeology between research and conservation: Bo-

Dnevi arheologije 2008 – Vesna Bikić, Mitja Guštin in Zrinka Mileusnić so predstavili publikacijo iz serije *Annales Mediterranea Otoman times. The Story of Stari Bar* (foto: A. Preložnik).

logna University projects and their contribution in safeguarding archaeological heritage. Pompeii and Herculaneum, Branka Migotti: The social/gender context of a *togata clarissima femina* from Siscia, Luciana Mandruzzatto: Aquileia – New forms and new quantities of vessels in the collection of Roman glass in the Museum of Aquileia, Kristina Džin, I. Končani Uhač, D. Bulić: Pula – Istraživanje rimske vile u Pomeru – arheološko i hidroarheološko istraživanje u 2007. godini, Tassos Antonaras: Thessaloniki – Glass vessels in Byzantium (4th-15th cc.), Stefan Groh, Helga Sedlmayer: Forschungen zur römischen Villenlandschaft im Territorium Flavia Solva.

Sobotna predavanja so bila še posebej slovesna in tudi dobro obiskana. Ta dan je bil namreč pod naslovom *PRO SALUTE MITJA GUSTIN* posvečen jubileju rednega profesorja dr. dr. h. c. Mitje Guština, predstojnika Inštituta za dediščino Sredozemlja in tudi dolgoletnega predsednika SAD. Njegovi študijski kolegi, sodelavci v domačih in mednarodnih projektih so v raznolikem spektru predavanj govorili o zadnjih izsledkih s področja starejše in mlajše železne dobe, raziskavah antičnih kamnolomov ter srednjeveških poselitvah in ekonomiji. Po pozdravnem nagovoru predsednice SAD Irene Lazar, ki je udeležencem na kratko orisala nekaj najvažnejših podatkov iz biografije slavljenca, je pod njenim moderatorstvom sledil sklop predavanj, ki jih je uvedla akademičarka prof. Biba Teržan v uvodnem predavanju z naslovom *Simbolika Kavkaza na območju jugovzhodne Evrope – zlate fibule z najdišč Mihalkóv – Fokoru – Dalj*. V nadaljevanju so jubilej svojega prijatelja in kolega počastili še Sauro Gelichi iz Benetk (*Comacchio, Venezia e l'economia padana tra la Tarda Antichità e l'Alto Medioevo*), Nives Majnarić Pandžić iz Zagreba (*Southpannonian tribes in the Late Iron Age period*), Janez Dular iz Ljubljane (*Kings, princes, chieftains? A view to a social structure of the Iron Age in Dolenjska – Lower Carniola*), Aleksandar Durman iz Zagreba (*Why rams protect the Croatian national bank?*), Bojan Djurić iz Ljubljane (*Stone provenance determination and Norico-Pannonian art production*), Petar Popović iz Beograda (*First urban settlement on the territory of Serbia – Kale Krševica*), Georg Tiefengraber iz Gradca (*New results on the Celtic Sanctuary of Frauenberg - Styria*), Peter Turk in Mitja Pergar iz Ljubljane (*Research of the tumuli at Goriče near Famlje in the years 1993 and 1994*) in Vesna Bikić iz Beograda (*Some remarks about ancient board game mancala*). Del teh predavanj je skupaj s prispevki njegovih študentov iz Ljubljane in Kopra ter sodelavcev z Univerze na Primorskem objavljen v pričujoči številki revije *Annales*.

V letu 2008 so – ponovno v sodelovanju s Slovenskim arheološkim društvom – *Dnevi arheologije* potekali med 18. in 19. oktobrom 2008 v Piranu. Letos smo pozdravili arheologe iz Avstrije, Italije, Hrvaške in Slovenije, redno pa se nam pridružijo tudi gostje iz

drugih držav. Naš namen je bil ponovno predvsem prikaz tekočih raziskav in projektov s področja arheologije in zgodovine, ki potekajo na območju sosedskih držav, izmenjava mnenj in izkušenj, navezava stikov za nove projekte; ne nazadnje pa s tem tudi promoviramo naše delo, saj so ta srečanja odprta za vse. Na letošnjem srečanju smo spregovorili o projektih in arheoloških raziskavah na Hrvaškem (Alka Starac: *Quarter of St. Theodor in Pula*, Kristian Džin: *Raziskave pred amfiteatrom v Puli*, Bartul Šiljeg: *Keramične delavnice Seksta Metilija Maksima v Crikvenici*), v Italiji (Marina Rubinič: *The 'Great Baths' of Aquileia: new Excavations and Discoveries*, Katharina Zanier: *Decorazione architettonica e scultorea dalle Grandi Terme di Aquileia*, Maurizio Buora, *Ricerca aerea a Aquileia*, Pietro Riavez: *La fortificazione di Torre di Parenzo*, Fabio Piuzzi: *Motta di Savorgnano*), Sloveniji (Stefan Groh, Helga Sedlmayer: *Neue Ergebnisse der Geophysische Forschungen in Slowenien (San Simon bei Izola und Ločica bei Polzela)*, Jana Horvat (*Nauportus – Vrhnika*) in Avstriji (Eleni Schindler Kaudelka: *Magdalensberg – ceramica e contesti di età augustea*, Georg Tiefengraber: *Wildoner Schlossberg – eine Fundstelle von Neolithikum bis in der Urnenfelderzeit*), če omenimo samo najbolj zanimive.

Na srečanju smo promovirali tudi nove arheološke publikacije, ki so bile s strani Inštituta za dediščino Sredozemlja izdane pri Založbi *Annales* v letu 2008. V seriji učbenikov *Annales Manuel* je izšla knjiga S. Jogan *Pravno varstvo dediščine*, serija *Annales Mediterranea* je bogatejša za monografijo M. Guštin, V. Bikić, Z. Mileusić *Ottoman times. The story of Stari Bar*, v publikaciji M. Guštin (ur.) *Miscellanea aetatis mediae. V Studia universitatis hereditati 1* pa so zbrani najboljši izdelki študentov programa Arheološka dediščina Sredozemlja II. stopnje UP FHŠ.

Večer smo zaključili s koncertom srednjeveške glasbe, ki je bil dopolnjen s prikazom bojevanja in bojnih veččin iz 16. stoletja ter plesi iz istega obdobja – gostovala je skupina *Academia Jaufre Rudel* iz Gradišča ob Soči v Italiji, ki je program izvedla v avtentičnih kostumih in z glasbili ter pripomočki, izdelanimi po historičnih predlogah. Udeleženci smo si v nedeljo, 19. oktobra 2008, ogledali še arheološko najdišče Korte nad Izolo.

Po treh letih srečanj lahko rečemo, da so *Dnevi arheologije* postali tradicionalni in prepoznavni na širšem območju severnega Jadrana in njegovega sosedstva. Vsako leto zberejo kolege in sodelavce Inštituta za dediščino Sredozemlja UP ZRS, s katerimi sodelujemo v številnih mednarodnih projektih, Slovensko arheološko društvo pa skrbi še za povezovanje na ravni sorodnih združenj z območja srednje in jugovzhodne Evrope. V pripravi je že program za naslednje leto, ko bomo skupaj s svojimi partnerji med drugim predstavili projekte Inštituta za dediščino Sredozemlja.